

**MISTŘI TRADIČNÍ RUKODĚLNÉ VÝROBY
OLOMOUCKÉHO KRAJE**

MISTŘI TRADIČNÍ RUKODĚLNÉ VÝROBY OLOMOUCKÉHO KRAJE

Dřevo, hlína, kámen, kov, přírodní vlákna a mnohé další přírodní materiály bývaly bezprostřední součástí života nejen na venkově. Právě vědění o těchto materiálech, vědění o přírodě vůbec, včetně veškerých lokálních specifik, a znalost tradičních výrobních postupů předávaných z generace na generaci, jsou nedočetelnou součástí našeho kulturního dědictví.

Řemesla jsou v neposlední řadě také zásadním východiskem pro rozvoj kreativních odvětví, která z bohatství tradičních postupů přirozeně čerpají.

Tato publikace vzdává hold rukodělným výrobcům působícím v Olomouckém kraji, kteří dlouhodobě a významnou měrou přispívají k uchování a rozvíjení tohoto bohatství. Jejich profesní zaměření jsou velice odlišná, ovšem všechny spojuje mistrovská úroveň provedení a důslednost v dodržování tradičních výrobních postupů.

Ministerstvo kultury České republiky již od roku 2001 každoročně uděluje výjimečným řemeslníkům prestižní titul *Nositelé tradice lidových řemesel*. Tato iniciativa vychází z projektu UNESCO *Living Human Treasures* (Žijící lidské poklady). V regionálním měřítku existují seznamy Mistrů tradiční rukodělné výroby zřizované kraji. Seznam Olomouckého kraje čítá v roce 2022 deset osobností, přičemž každý rok obvykle přibývá jedna další.

Nominace k udělení titulu *Mistr tradiční rukodělné výroby Olomouckého kraje* mohou podávat všichni občané z řad veřejnosti, obce i instituce sídlící v Olomouckém kraji prostřednictvím Regionálního pracoviště pro tradiční lidovou kulturu při Vlastivědném muzeu v Olomouci.

Jan Žůrek

—

*radní pro kulturu a památkovou
péči Olomouckého kraje*

Alfred Stawaritsch

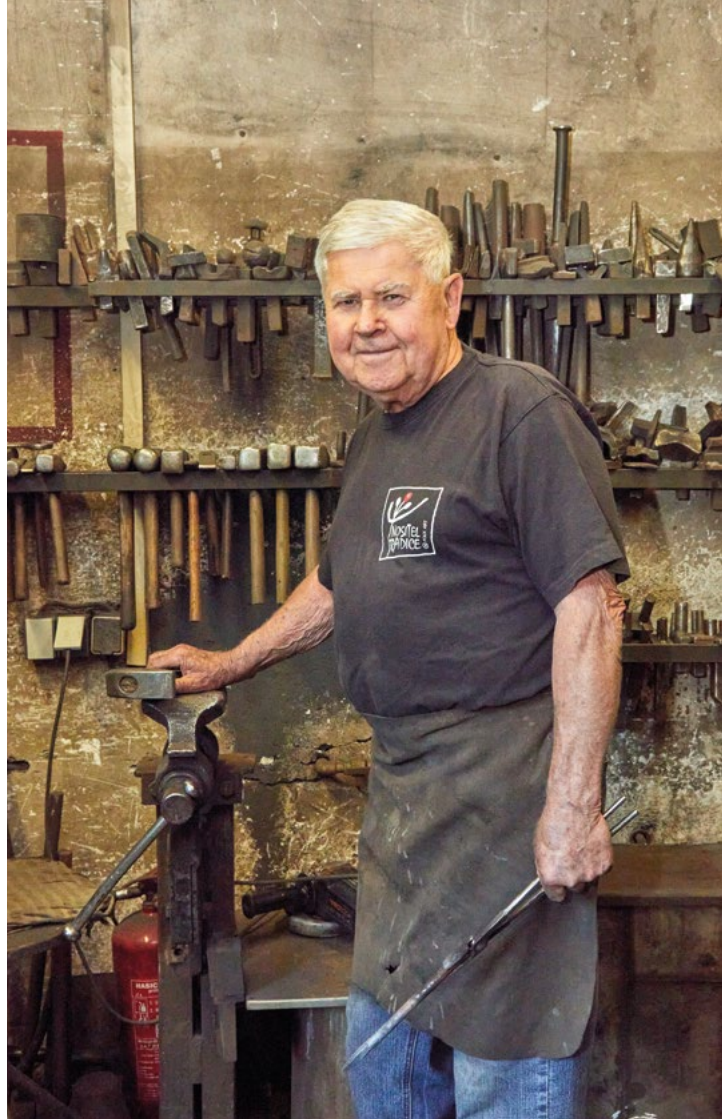
/ tradiční kovářství

Přítmí kovárny, oheň, žhavé železo a úder kladiva – to byly vjemy, které upoutaly Alfreda Stawaritsche (*1942), když jako chlapec sledoval svého strýce při práci. V kovárně, děděné z generace na generaci, vyráběl strýc, Bohumír Kratochvíl z Hradečné, zemědělské nářadí, stavební kování, okování vozů a obstarával i podkování koní.

Alfred Stawaritsch se vydal ve strýcových stopách a vyučil se kovářem. Většinu profesní dráhy pracoval v Sigmě Lutín, kde zaškoloval učně. V roce 1989 si splnil svůj sen a zřídil si vlastní kovárnu, ve které koval až do svých sedmdesáti pěti let po boku se svými dvěma syny, kteří pokračují v řemesle se zaměřením na umělecké kovářství dodnes.

Jako jeden z mála kovářů ovládá pan Alfred techniku okování loukoťových kol a dokáže také vyrobit a opravit rozličné kované součásti vozů. On i jeho synové spolupracovali na obnově desítek kočárů a vozů s Václavem Obrem, tvůrcem *Muzea historických kočárů* v Čechách pod Kosířem. Názorné ukázky jejich zručnosti můžete vidět spolu s mnohými dalšími řemesly na populární akci Josefkol, pořádané v zámeckém parku v Čechách pod Kosířem.

Pan Alfred běžně koval a opravoval zemědělské a tesařské nářadí (motyky, sekery, dláta, pořezy, hřeby...), ale realizoval i velké projekty. Mezi ty nejnáročnější řadí opravu barokní brány u kostela v Kostelci na Hané: „*Ta brána pochází z roku 1747 a když jsme*

ji před desíti lety opravovali, byla v naprosto dezolátním stavu, takže jsme museli značnou část úplně nahradit."

Kromě Josefkolu se otec se syny účastní řady domácích i zahraničních kovářských setkání: na hradě Helfštýně, na zámku v Brtnici, v Dunajské Lužné na Slovensku nebo dnů tradičního a uměleckého kovářství v rakouském Ybbsitzu. Na řadě z těchto akcí byl pan Alfred poctěn za předvedené dílo či ukázkovou práci cenou nebo čestným uznáním. Ocenění převzal též z rukou ministra kultury České republiky, když mu byl v roce 2010 udělen titul *Nositel tradice lidových řemesel*.

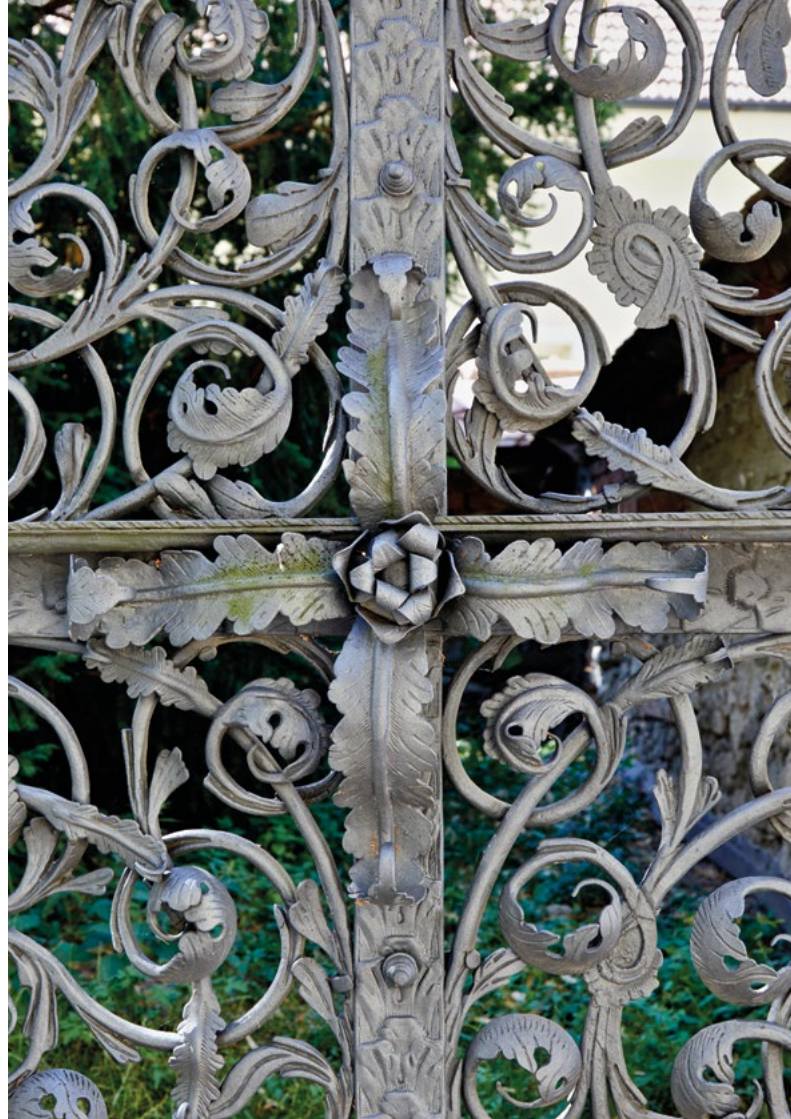
/titulní foto/

Alfred Stawaritsch si založením vlastní kovářské dílny splnil svůj letitý sen. · Foto P. Rozsívál.

Detail zachráněné barokní brány u kostela sv. Jakuba Staršího v Kostelci na Hané. · Foto P. Rozsívál.

Kontakt:

Sportovní 652
798 41 Kostelec na Hané
+420 724 516 071
stawaritsch.i@seznam.cz
www.stawaritsch.cz

Jarmila Vítoslavská

/ hanácké lidové kroje a výšivky

2

Jarmila Vítoslavská (*1953) se již více jak padesát let usilovně věnuje záchraně a obnově hanáckého kroje. Zakládá si na detailním studiu pramenů a precizním ručním provedení: *„Každá dědinka na Hané má svá přesná specifika – drobné rozdíly ve výšivce či mašli, její barvě, střihu rukávu... To vše patří ke kompletní harmonii dědictví naší Hané.“*

Paní Jarmilu zasněžila do tajů hanácké výšivky babička, která si vyšíváním přivydělávala, když sloužila ve Vídni. Po první světové válce se s manželem přestěhovala do Troubek, kde brzy přijala za svou tradiční hanáckou výšivku a zde také naučila vyšívat i svou vnučku Jarmilu.

Koncem 60. let se paní Jarmila v Troubkách zapojila do znovuoobnoveného folklórního souboru *Hanáč*, kde největší zalíbení našla v úpravě dochovaných hanáckých lidových krojů. V pouhých dvaceti letech dokázala ušít hanáckou kordulku a posléze i svůj první kompletní hanácký kroj.

Práce paní Jarmily si získala širokého uznání. Procestovala značnou část Evropy, navštívila Ameriku i Argentinu. Reprezentovala Českou republiku na světové výstavě *EXPO 2010* v Číně. V roce 2013 jí byl udělen titul *Nositel tradice lidových řemesel* a za výjimečný počín v oblasti tradiční lidové kultury byla též oceněna Olomouckým krajem.

Paní Jarmila dokáže ušít kompletní sváteční i všední ženský,

mužský i dětský hanácký kroj, a to včetně veškerých doplňků. Při své řemeslné práci důsledně vychází z podrobného studia starších hanáckých krojů, návštěv muzejních depozitářů a z odborné literatury.

Ušití celého kompletu je časově i finančně velice nákladné. Především ruční vyšívání je velmi pracné, ale jeho autenticitu a jedinečnost nelze u krojů ničím nahradit. Mezi nejsložitější oděvní součástky patří tzv. fěrtůšek, složité vyšívání zástěra, jejíž výroba trvá až 900 hodin. Náročný je již první krok, kdy se musí vzor překreslit na látku. Toto mistrně ovládal manžel paní Jarmily.

Pro hanáckou výšivku obecně je typická technika mřížkování či prolamování. Samotné ornamenty jsou specifické dle lokality. Například pro Troubky jsou typické slunečnice, makovice a jablíčka. Zvolená barevnost navíc určuje míru archaičnosti výšivky. Mezi starší se řadí bílá, jemně krémová a černá výšivka. Žlutá barva naopak odkazuje na mladší původ výšivky.

/titulní foto/

Jarmila Vítoslavská své vyšívání podkládá studiem archivních pramenů a muzejních dokladů. · Foto S. Pracná.

Bohatě vyšívání šatka z jemného plátna vázaná přes čepce je jednou z mnoha tradičních forem úpravy hlavy. · Foto S. Pracná.

Kontakt:

Nová čtvrť 526/33

751 02 Troubky

+420 603 582 244

VitoslavskaJ@seznam.cz

www.hanacke-kroje.cz

Miloslava Zatloukalová 3

/ pletení z lýka a ze slámy

Miloslava Zatloukalová (*1959) je vzorovým příkladem čínorodosti a podnikavosti. Dílna, která je zvenku obsypaná květy, je uvnitř plná ručně vyráběných slaměných ozdob, ošatek, kabelek a sotůrků. Její precizní práci s respektem pro tradiční postupy ocenilo již v roce 2006 Ministerstvo kultury titulem *Nositel tradice lidových řemesel*.

Pro severní část Dražanské vrchoviny bývalo pletení ze slámy typické jako forma podomácké výroby. Hlavními středisky byly Brodek u Konice a Lipová, kde fungovala dílna *Ústředí lidové umělecké výroby*, pro kterou pracovala také maminka Miloslavy Zatloukalové. Paní Miloslava pokračuje v jejích šlépějích, i když jako malou holku ji tato práce vůbec nebavila. Stačilo pár let, aby se vše otočilo a založila si vlastní firmu.

Během své praxe rozšířila původní sortiment výrobků i konkrétních vzorů a dnes kromě slámy plete také z rafiového lýka, zdobí velikonoční kraslice, tká hadrové koberečky a váže věnce ze sušených květin.

K pletení ze slámy se používá žito, které má dlouhou tzv. kláskovou slámu (úsek mezi kolínkem a kláskem). Obilí se musí sklízet ručně – partner seče, paní Miloslava a její dcera obilí odebírají a svazují do snopů. Z pole se pak fůra obilí odveze na dvůr, kde se musí sláma zbavit nečistot. Nakonec následuje třídění stébel a řezání od kolínka ke kolínku na silné, střední a jemné části. „Přes léto se nezastavíme. Je to nejnáročnější část roku. Přitom

Žito, které se pěstuje dnes, se s tím, co bylo dřív, nemůže rovnat. Dřív byla sláma vyšší než člověk, zato dnes mi sahá jen do pasu – vše se dělá kvůli výnosu obilí."

Stébla se musí před pletením navlhčit, aby se nelámala. Jedním ze základních tvarů je tvar hrušky – dutý prostorový pletenec z pěti či šesti stébel. Pro udržení tvaru se ze začátku používá forma, která se později odstraní a dál se plete z ruky. Slaměné řetězy se připravují na tkalcovském stavu.

Na výrobě, prodeji i propagaci se spolu s paní Miloslavou podílí dcera Veronika. Společně jezdí na nejrůznější akce, kde pletení názorně předvádějí. Jejich výrobky si můžete nakoupit u stánku, přes e-shop, v obchůdku přímo v Brodce u Konice nebo v muzeích a prodejnách s dárkovými předměty.

/titulní foto/

Miloslava Zatloukalová je ve své dílně obklopená nejen výrobky ze slámy, ale také kraslicemi a věnci. · Foto P. Rozsívál.

Na výrobu vánočních ozdob, ošatek či sotůrků používá paní Zatloukalová vlastnoručně sklizenou a zpracovanou žitnou slámu. · Foto P. Rozsívál.

Kontakt:

Brodek u Konice 158
798 46 Brodek u Konice
+420 732 401 787
info@slaskoukremeslu.cz
www.slaskoukremeslu.cz

Jaroslav Lakomý

/ pokrývačství tradičními krytinami

4

Ve svých patnácti letech pokryl Jaroslav Lakomý (*1951) šindelem svůj první kostel a od té doby realizoval přes dvě stě střech památkově chráněných objektů na území celého Olomouckého kraje. Pracuje výhradně s šindelem a břidlicí, které bývaly pro oblast Šumperska a Jesenicka typické ještě na počátku 20. století.

Pan Jaroslav klade ve své profesi maximální důraz na kvalitu materiálu a tradiční technologické postupy, za což byl také po zásluze odměněn titulem *Nositel tradice lidových řemesel*. Kromě množství kostelů opakovaně pokrýval střechy zámku ve Velkých Losinách, pracoval též na zámku v Úsově a mimo jiné i na střechě katedrály sv. Víta.

Pokrývačské řemeslo má v rodině Lakomých kontinuální tradici napříč pěti generacemi. Pana Jaroslava zaučil dědeček Josef, ale střechy pokrýval i jeho tatínek. Nyní v řemesle pokračuje jeho syn Jaroslav ml. a také vnuk. Střechy opravují kompletně, tedy od dřevěných krovů přes střešní pláště všech druhů až po klem-pířské prvky. Přitom realizují veškeré tvary i detaily – úžlabí, ná-roží, vikýře, věže, komíny a jiné. Mezi jejich čerstvě dokončenými projekty (2022) se vyjímá rekonstrukce mansardové střechy ho-nosného Geschadera domu, který patří mezi nejvýznamnější památky v Šumperku.

I když je pan Jaroslav v důchodu, pracuje neustále. Ve své dílně štípe šindel, který upravuje, moří a na zahradě suší: „Když

je šindel z dobrého dřeva, štípaný tak, aby se dodržela léta, a správně se ošetřuje, tak vydrží i padesát let.“ Šindel se na latě klade ostrou hranou proti směru převládajícího větru metodou dvojitého krytí. Na přichycení se používají hřebíky šindeláky, které jsou specifické tím, jak jsou dlouhé a tenké, aby se šindel neštípal.

Břidlice, kterou Lakomí objednávají u německého dodavatele, se na latě připevňuje hřebíky měděnými. To, že je kvalitní, se pozná podle toho, že při poklepání kladívkem „zvoní“.

/titulní foto/

Jaroslav Lakomý dočišťuje každý šindel ručně pomocí pořizu. · Foto S. Pracná.

Břidlicová střecha kaple sv. Anny (Bludov) je jedním z mnoha příkladů pokrývačské práce Lakomých. · Foto S. Pracná.

Kontakt:

Na Travách 200

789 91 Štíty

+420 737 974 025

lakomija@seznam.cz

Miluše Hrachovinová

/ užitková keramika a drátování

5

Keramika z dílny Miluše Hrachovinové (*1968) na první pohled upoutá čistotou tvarosloví, harmonickou barevností a tenoučným střepem. Již jako školačka se učila v dílně Josefa Lamra st., litovelského mistra z rodu Lamrů. Její tvorba tak navazuje na dlouhou a bohatou tradici litovelských hrnčírů.

Paní Miluše pracuje výhradně s kameninou, která je ve srovnání s měkkou a pórovitou hrnčinou pevnější a odolnější. Zhotovuje z ní především hrnky, džbány, mísy, formy na pečení a nádoby na skladování potravin. Kromě užitkové keramiky dokáže paní Miluše vyrobit také několikacentimetrové miniatury, tzv. špilcajky, které dříve sloužily jako hračky pro děti.

Tvůrčí invenci směřuje autorka zejména ke zdokonalování barev a glazur z přírodních jííl, aby co nejvíce respektovaly dříve používanou barevnost a původní tepelné vlastnosti hrnčiny. Na tradici odkazují i detaily, jako například typické vroubkování po obvodu těžších nádob, které se provádí sklíčkem, nebo také charakteristický otisk palce na spodní části ucha.

Když se náhodou nějaký kus keramiky rozbije, paní Miluše ho postaru opraví drátováním, aby mohl sloužit dál. Tuto zručnost předvádí i na řemeslných trzích, když zrovna počasí neumožňuje práci na hrnčírském kruhu.

Miluše Hrachovinová je držitelkou certifikátu *Haná – regionální*

produkt. Za Sdružení lidových řemeslníků a výrobců je členkou Národní rady pro tradiční lidovou kulturu jakožto stálého poradního orgánu ministra kultury, je rovněž členkou Cechu česko-moravských uměleckých dráteníků a slovenského sdružení Ludové remeslá. V roce 2006 reprezentovala jako jedna ze čtyř zvolených zástupců českou řemeslnou výrobu v Číně.

Její keramiku zakoupíte na e-shopu či na řemeslných trzích (např. na Sovinci, v Kostelci nad Černými lesy, v Berouně, v Kunštátě, v Modré či ve Velké nad Veličkou), nebo si ji můžete nechat vyrobit na zakázku. Pro zájemce o řemeslo pořádá ve své dílně na Šmakalově ulici v Litovli individuální kurzy, které lze na základě předchozí domluvy přizpůsobit věkově i tematicky.

/titulní foto/

Miloslava Hrachovinová na řemeslných trzích názorně předvádí nejen točení na hrnčířském kruhu, ale také drátování.

· Foto S. Pracná.

Tvaroslovím i barevností paní Hrachovinová velice citlivě respektuje litovelskou hrnčířskou tradici. · Foto S. Pracná.

Kontakt:

Šmakalova 291

784 01 Litovel

+420 608 423 739

milusehrachovinova@seznam.cz

www.kameninazlitovle.cz

Josef Sýkora

/ dřevěné hračky a kuchyňské potřeby

6

Josef Sýkora (*1959) má dřevo doslova v krvi. Jeden děda bednář a stolař, druhý lesník. Pro tatínka pana Sýkory byla práce se dřevem celoživotním koníčkem. V panelákovém bytě řezbářil a také si zde vlastnoručně vyráběl stroje i nářadí. Není divu, že se pan Josef vyučil dřevomodelářem v podniku Sigma Lutín, kde pak též pracoval.

V roce 1992 založil se svojí manželkou Marcelou firmu Dřevos J+M. V rodném domě v Loučanech vybudoval dílnu a paní Marcela se postarala o vznik obchůdku, na který zde narazíte i dnes. Jmenuje se *U Sýkorek* a koupit tady můžete nejen kvalitní dřevěné hračky, bytové dekorace a kuchyňské doplňky, ale také další regionální produkty jako kosmetiku či medovinu.

Josef Sýkora se velmi aktivně zapojuje do regionálních projektů slučujících lidové řemeslníky a výrobce na způsob cechů. Od roku 2012 vede sdružení regionálních řemeslníků pod názvem *Hanácký glétování*. Je rovněž členem občanského sdružení *Letokruchy* se sídlem v Čechách pod Kosířem, jehož cílem je rozvoj tradic a ochrana kulturního bohatství regionu, tedy např. i hanáctiny.

Všechny výrobky se u Sýkorů vyrábí ručně z vyzrálého a dobře vysušeného bukového a javorového dřeva. Pan Josef se stará o technické řešení a paní Marcela o návrhy a finální výtvarné zpracování. „*Inspirací jsou nám mnohdy děti samotné. Stačí kolikrát jen v tichosti pozorovat jejich hry a přitom naslouchat.*“

Mnohdy je nám inspirací i příroda sama a vůbec dění kolem nás."

Většina strojů v dílně je podomácku vyrobena. Třeba pily a soustruh si pan Josef sestavil sám. Sadu dlát a drobného řezbářského náčiní zdědil po tatínkovi. Tyto nástroje jsou staré téměř 40 let a dlouhým používáním jsou notně zkrácené, ale kvalita materiálu je stále prvotřídní. Udržitelnost a soběstačnost dokládá i zpracování odpadu z výroby, především pilin, ze kterých vyrábí brikety a těmi následně topí v dílně.

Mezi nejoblíbenější hračky rodinné firmy patří důmyslně propracované vláčky, lokomotivy a autíčka, které slouží dětem nejen pro zábavu, ale mají také značný didaktický rozměr. Pro mateřské a základní školy vyrábí často na zakázku velkoformátové dekorace a skládačky v jednom. V sortimentu najdete též menší skládačky zvířátek, šněrovací a navlékací hračky pro nejmenší, hlavolamy, pexesa i originální piškvorky.

/titulní foto/

Josef Sýkora se kromě výroby hraček intenzivně věnuje podpoře hanáckých tradic a dialektu. · Foto S. Pracná.

Všechny hračky Sýkorovi navrhují tak, aby se při hře děti co nejvíce bavily i učily. · Foto S. Pracná.

Kontakt:

Obchůdek „U Sýkorek“
Loučany 761
783 44 Náměšť na Hané
+420 776 563 112
info@hrackysykora.cz
www.hrackysykora.cz

Miloslava Vašíčková

/ keramická figurální plastika

7

Miloslava Vašíčková (*1955) se věnuje drobné figurální plastice modelované z volné ruky. Za celou svoji kariéru vytvořila přes tisíc betlémů, které zachycují její osobní vzpomínky na členy rodiny, osoby blízké i neznámé, situace i místa z bezprostředního okolí. A tak ve výjevech vystupují kromě svaté rodiny venkované krouhající zelí, babky s řepou, děti při hrách, hrady Bouzov a Úsov, kostel v Třeštině nebo domy z Mohelnice.

Paní Miloslavu to táhlo k hlíně od dětství. Na přání tatínka se ale vyučila elektromechaničkou a pracovala v podniku v Mohelnici. K výrobě keramiky se dostala až po mateřské dovolené. Základní dovednosti získala od kamnářského mistra Josefa Lamra st. z Litovle. Tři roky pro něj vyráběla hrnky, než si vydělala dost peněz na elektrickou pec a mohla se vydat svou vlastní cestou.

„To víte, nosíte to v hlavě a pak třeba pracujete čtrnáct dní vkuse. A jindy nic. Dnes mi ale velice chybí můj manžel – byl to můj hnací motor a dobrý kritik.“ Byl to právě manžel Karel, který jí sestrojil první hrnčířský kruh. Společně s ním postavila na zahradě pec na vypalování zakuřované keramiky. I hlínu k modelování ze začátku těžili a plavili ručně. Po smrti manžela paní Miloslava s živností skončila a dnes je pro ni modelování především koníčkem.

K modelování postav nepoužívá žádné nářadí, pouze ruce. Fi-

gurky suší volně na vzduchu v dílně a maluje je podglazurními barvami, které projdou prvním pálením v elektrické peci (přežeh na 800 °C). Po vychladnutí a nanesení finální glazury následuje vlastní výpal při teplotě 1030 až 1080 °C.

Kompozičně se její tvorba člení do několika typů. K největším patří betlémy s volně stojícími figurkami. Betlémy ve skříni jsou seskládány na policích. K menším a kompaktním patří betlémy homolové, věžovité nebo stromové.

Vůbec první betlém zakoupilo ještě minulého režimu muzeum v Šumperku. Od té doby se dostaly její výrobky do sbírek muzeí v Mohelnici i Zábřehu, ale našli byste je i v Norsku, Švýcarsku nebo v Kanadě. Paní Miloslava vyrobila také kuriozity jako pohyblivý skříňový betlém nebo betlém v demižonu, který je zapsaný v České knize rekordů.

/titulní foto/

Miloslava Vašíčková ve své tvorbě ráda zdobí místa i lidi, kteří jsou jí blízcí. · Foto S. Pracná.

Ty největší betlémy se skládají z desítek figurek a staveb a dají se různě přeskupovat. · Foto S. Pracná.

Kontakt:

Třeština 81

789 73 Třeština

+420 737 125 513

Hana Kuželová

Perníkářství

Perníkářské řemeslo dovedla Hana Kuželová (*1974) neustálým pilováním techniky, chuti i vzhledu k dokonalosti. Není divu, že když míjíte její stánek se sněhobíle nazdobenými, tzv. bílými perníky, musíte se zastavit, protože něco takového jen tak nevidíte.

Paní Hana se pečením perníků živí již téměř třicet let. Zajímavé je, že se k tomuto řemeslu dostala víceméně náhodou. Když na *Mohelnickém dostavníku* v roce 1992 zahlédla stánek s dosti nevydařenými perníky, napadlo ji, že by mohla zkusit upéci vlastní. A udělala dobře. Pečení ji již dříve bavilo, navíc mohla čerpat ze znalosti technického kreslení, které se výborně hodí pro práci s tenkými linkami a geometrickými tvary.

Hledání ideálního receptu bylo zdoluhavé a zahrnovalo průzkum literatury včetně historických pramenů. Nakonec zvítězil recept, podle kterého perníčky upekla už na základní škole. Ten po drobných úpravách používá dodnes. „*Kdysi se na perníky používala ta nejhorší mouka – hůře semletá a spíše žitná, ne pšeničná jako dnes. Důvod byl prostý – perníky nebyly k jídlu, ale na ozdobu a musely hlavně vydržet.*“

Perník je hladký, akorát měkký i pevný a obsahuje pouze nejzákladnější suroviny – hrubou mouku, vejce, cukr, med, tuk, koření, sodu, skořici a kakao. I poleva se obejde bez zvláštních přísad a zlepšovadel. Stačí bílky, moučkový cukr, citronová šťáva a solumyl. Zásadní trik je v tom, že těsto musí být před pečením do-

statečně odpočinuté a poleva musí být co nejhladší, především bez vzduchových bublinek.

Paní Hana si zakládá na osobním kontaktu se zákazníkem. Perníky si můžete nechat vyrobit v Křelově na zakázku nebo koupit na jejím stánku, na který v průběhu roku narazíte nejen na akcích na Hané, ale také na Křivoklátu, Karlštejně, v Plzni, v Českých Budějovicích, v Holašovicích i ve Znojmě. Mezi její zvlášť oblíbené patří Slavnosti královny Elišky a adventní vánoční trhy v Hradci Králové.

Nabídka perníků vždy respektuje roční období, svátky či lokální specifika konkrétní akce. Svůj sortiment také paní Hana neustále rozšiřuje a obměňuje – navrhuje si vlastní tvary formiček a zdokonaluje zdobení. Je hrdá na to, že snad jako jediná perníkářka peče netopýry, žáby a myši. Mezi její nejoblíbenější tvary patří ovšem koníci, které umí doslova na sto způsobů.

/titulní foto/

Hana Kuželová při názorných ukázkách na jarmarcích ochotně sdílí tipy a triky, jak si připravit ideální polevu. · Foto S. Pracná.

Pečení i zdobení perníků dovedla paní Kuželová bezesporu k dokonalosti. · Foto S. Pracná.

Kontakt:

Sadová 171/31
783 36 Křelov–Břuchotín
+420 775 133 753
hankapernikarka@seznam.cz

Alois Slepánek

/ kartáčnictví

9

Alois Slepánek (*1954) se jako jeden z posledních v České republice věnuje ohroženému řemeslu kartáčnictví. Vždy se maximálně snažil zachovat tradiční výrobní postupy a vysokou kvalitu výrobků. Za tři desetiletí své praxe vyrobil tisíce a tisíce kartáčů.

Kartáčnictví provozoval jeho dědeček, Josef Slepánek z Bukové, který ovšem zemřel dřív, než se jeho vnuk narodil. K tomuto řemeslu se nakonec pan Alois dostal víceméně náhodou až po roce 1989. Strojírenská firma, pro niž pracoval, používala úzké smetáčky z přírodních žíní, které vyráběl František Hajniš z Konice. Po jeho smrti podnik pořídil silonové smetáčky od velkovýrobce, které se však lámaly, jejich štětiny se spékaly, navíc elektrizovaly prach a lepily se na ně nečistoty. A tak pan Alois sehnal dva smetáky s přírodními žíněmi, rozebral je a vyrobil z nich smetáčky menší. Ve firmě se osvědčily a nabídky se začaly hrnout.

Výrobní postupy pan Alois studoval v literatuře, navštívil také Zdeňka Valu st. z Uherského Hradiště, jednoho z posledních ručodělných kartáčníků u nás. Hlavní zkušenosti ale získal metodou pokus omyl. Časem svůj sortiment rozšířil na mnoho druhů kartáčů, štětek a smetáků, a protože u nás tehdy ani dnes prakticky žádný ruční výrobce není, neměl o zakázky nikdy nouzi. Všechny typy výrobků je navíc schopen připravit dle přání zákazníka prakticky v jakémkoliv rozměru.

Kartáče se buď zatahují ručně drátem, nebo zatloukají strojem, přičemž nejčastěji se na jejich výrobu používají koňské a hovězí žíně. Na speciální pekařské kartáče používané na vložení pečiva, tzv. vložovky, se používají žíně vepřové. Dříve měl pan Alois v nabídce také kartáče z čiroku, dováženého ze Slovenska, který je ovšem velmi náročný na uskladnění, a proto od jeho používání upustil.

Během svého působení pan Alois velice aktivně navštěvoval řadu řemeslných akcí, kde kartáčnictví též názorně předváděl. Díky svému nasazení a kvalitě výrobků se stal členem *Sdružení lidových řemeslníků* a výrobců a také držitelem certifikátu kvality *HANÁ regionální produkt*.

/titulní foto/

Alois Slepánek je unikátním příkladem toho, jak lze obnovit již téměř zapomenuté řemeslo. · Foto P. Rozsival.

Na výrobu kartáčů se v dílně používají nejen přírodní žíně (koňské a hovězí), ale také recyklované žíně z PET lahví. · Foto P. Rozsival.

Kontakt:

Brodek u Konice 296

798 46 Brodek u Konice

+420 737 827 782

alois.slepanek@seznam.cz

www.kartacnictvi.cz

Bronislava Millá

/ zhotovování hanáckých
svatebních koláčů

10

Hanácké svatební koláče patří k nejhonosnějším příkladům lidového obřadního pečiva u nás. Když sečtete desítky hodin práce a desítky kilogramů čisté váhy, tak se ani není čemu divit. Paní Bronislava Millá (*1951) se jejich pečením věnuje více jak třicet let a v současnosti je se svými nástupkyněmi jediná na Hané, kdo je v jejich autentické podobě dokáže zhotovit. Připravuje je především pro svatby členů folklórního souboru Haná Velká Bystřice, ale také pro muzea, obce a další instituce za účelem prezentace.

Svatební koláč býval velmi důležitým prvkem tradiční svatby a nesl si s sebou mnohokrát symboliku. Byl součástí přechodového rituálu, kdy nevěsta dostala koláč od své kmotry jako vyjádření přání šťastného manželství. Pro symboliku byly zásadní především barvy a tvary. Bílé těsto značilo nevinnost, červené a modré stužky zastupovaly ženský a mužský prvek, zelené ratolesti byly symbolem hojnosti. Výsledná podoba koláče byla navíc podmíněna lokální tradicí a také invencí konkrétních pekařek.

První pokusy o oživení pečení začaly ve Velké Bystřici již v 70. letech, ale k autentické rekonstrukci se paní Millá s kolegyněmi dostala až v polovině 80. let skrze seznámení s paní Ludmilou Spáčilovou z Nákla, která ovládala přípravu tzv. olomoucko-litovelského typu koláče.

Hlavní zásluhy za záchranu tradice přikládá paní Bronislava především Heleně Lisické. Díky jejímu bádání se podařilo zrekon-

struovat podobu koláčů z pěti různých lokalit, které byly představeny v roce 1992 na výstavě v rámci festivalu *Lidový rok* ve Velké Bystřici.

U olomoucko-litovelského typu, který je dnes všeobecně nejznámějším, tvoří základ koláče velký kruhový korpus z nedejlého těsta, do kterého se postupně zapichují tzv. prstky ve tvaru holubiček připevněné na dřevěných hůlkách. Celá kompozice je velmi složitá a vyžaduje značnou zručnost. Vše musí dobře držet a holubičky přitom musí co nejvíce zakrývat dřevěné hůlky. Koláč se nakonec dozdobí dekorací z květin a smažených kuliček a korpus se obváže širokou stuhou. Příprava koláče vysokého 120 cm a těžkého 40 kg, který se skládá z 500 holubiček, trvá přibližně 70 hodin.

Paní Millá zhotovila hanácké svatební koláče nejen pro četná muzea na Moravě, ale také pro Národní muzeum v Praze a v neposlední řadě v roce 2000 upekla a instalovala dva koláče v Paříži na výstavě věnované lidovému obřadnímu pečivu v Evropě.

/titulní foto/

Bronislava Millá používá při pečení svatebních koláčů důmyslnou pomůcku, které říká „pravítko“. · Foto S. Pracná.

Dnes nejznámější typ svatebního koláče z Olomoucka býval kdysi jen jednou z mnoha lokálních variant. · Foto S. Pracná.

Kontakt:

Bří. Mikolášků 635
783 53 Velká Bystřice
+420 739 013 175
brona.milla@seznam.cz

MISTŘI TRADIČNÍ RUKODĚLNÉ VÝROBY OLOMOUCKÉHO KRAJE

V roce 2022 vydal Olomoucký kraj
Jeremenkova 40a / 779 00 Olomouc / Česká republika
www.olkraj.cz / Tel.: +420 585 508 111

Text: Simona Pracná – Regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu
Olomouckého kraje při Vlastivědném muzeu v Olomouci
Fotografie: Pavel Rozsívál, Simona Pracná
Grafika: Denisa Pavelková
Korektury: Magdalena Bezděčíková

Vydání I.
©Olomoucký kraj
ISBN 978-80-7621-058-5

